

УДК 343.979:94(477)«195»

С. А. САБЛУК,*кандидат юридичних наук,**доцент кафедри цивільного права та процесу**Хмельницького університету управління та права*

СТАН ЗЛОЧИННОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ СХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 50-Х РОКІВ ХХ СТ.

Проаналізовано основні фактори, які визначали стан злочинності і мотивацію скоєння злочинів на території східноукраїнських областей у другій половині 50-х років ХХ ст. Висвітлено кількісні характеристики стану злочинності, а також визначено співвідношення між різними видами злочинів. Визначено вплив умов праці та культурно-побутового обслуговування населення на кількість скоєних злочинів.

Ключові слова: *кримінологія, протиправна поведінка, карні злочини, стан злочинності, протидія злочинності, правоохоронні органи, урбанізація.*

З моменту зародження кримінології як науки про закономірності злочинної поведінки, які виявляються через вивчення суспільства, кримінологів цікавили територіальні відмінності злочинності, а також залежність кількості та характеру скоєних злочинів від щільності та спрямування економічної діяльності населення певних регіонів. Значна частина представників кримінології вважає стан злочинності не тільки кількісною, але і якісною характеристикою злочинності, що має комплексний характер, визначається рівнем, структурою, динамікою, коефіцієнтом та іншими показниками злочинності і дозволяє комплексно характеризувати злочинність як у абсолютних, так і у відносних одиницях виміру за певний період часу і на певній території чи у певному регіоні або державі [1; 2]. Водночас деякі науковці під станом злочинності розуміють тільки кількісну величину, яка виражається у абсолютній кількості злочинів і осіб, які їх вчинили, на певній території за певний період часу [3–5]. Виходячи з філологічного тлумачення і розуміння слова «стан», під станом злочинності розуміють стан, положення чи становище, в якому опинилася злочинність у певний період часу на певній території, що складається з певних складових частин та характеризується визначеними показниками.

Теоретичну базу дослідження становлять роботи сучасних українських та зарубіжних кримінологів: П. Л. Фріса, Ю. М. Антоняна, М. М. Бабаєва, В. В. Голини, Л. М. Давиденка, В. С. Зеленецького, І. І. Карпеця, В. М. Кудрявцева, Н. Ф. Кузнецової, В. Г. Лихолоба,

О. М. Литвака, В. В. Лунєєва, П. І. Орлова, О. Б. Сахарова. Певною мірою проблеми, пов'язані з організацією протидії злочинності аналізувалися у дослідженнях Г. Куромії та М. Хуторянського. Однак комплексний аналіз стану злочинності на території східноукраїнських областей у другій половині 50-х років ХХ ст. практично відсутній.

Характеристика стану злочинності у документах органів радянської влади передбачала висвітлення насамперед кількісних показників, які включали в себе визначення кількості вчинених злочинів протягом певного часу на визначеній території. Якісні характеристики передбачали виокремлення злочинів, учинених представниками партійного та радянського апарату, комуністами, військовослужбовцями, працівниками правоохоронних органів та молодими людьми, а також виокремлення вбивств, розбоїв, пограбувань, випадків розкрадання соціалістичної власності.

У високоурбанізованому соціумі Донбасу доволі поширеним явищем залишалися пиятика, дрібне хуліганство, дещо рідше фіксувалися масові бійки із застосуванням зброї, погроми, пограбування та вбивства. Великі міста завжди і всюди були не тільки скупченням значної частини злочинного світу всієї країни, але й місцем, де деякі форми злочинності знаходили свою улюблену «резиденцію», або куди вони прибували, щоб «похизуватися» тут своєю винахідливістю, нерідко – страхітливостю. Водночас владними структурами неодноразово відзначалися факти неналежної фіксації реальної кількості злочинів на місцях у силу прагнення зменшити негативні аспекти

показників результативності роботи у справі протидії злочинності.

Після видання Указу Президії Верховної Ради СРСР від 27 березня 1953 р. «Про амністію» активність щодо викриття розкрадачів соціалістичної власності певною мірою зменшилася [7, арк. 350]. Встановлено, що у ряді випадків після звільнення за амністією 1953 р. особи, яких було засуджено за економічні злочини, знову поверталися до розкрадання шляхом підробки документів, згідно з якими вони були начебто несудимими [7, арк. 329].

У державній торгівлі протягом 1953 р. було порушено 663 карні справи на 1106 чол. У 1954 р. порушено 338 карних справ на 523 чол. За лінією споживної кооперації порушено у 1953 р. 1227 карних справ на 1538 чол. У 1954 р. порушено 667 карних справ на 819 чол. [7, арк. 328]. В організаціях і підприємствах Міністерства торгівлі УРСР за три квартали 1954 р. виявлено 858 випадків недостач, розтрат і крадіжок на суму 13242000 крб [7, арк. 321].

У 1954 р. прокуратурою Сталінської області було викрито злочинну групу у складі 23 осіб, яка розкрадала гроші у рибному кооперативі Сталінської області. За період із 1950 по 1953 р. ними було розкрадено близько 2000000 крб [6, арк. 56]. У 1955 р. слідством викрито розкрадання 2346000 крб за період 1950–1954 рр. у Жданівському риболовецькому кооперативі, його крамницях, рибному господарстві, складах і базах. Злочини вчинялися, головним чином, шляхом вилучення та привласнення грошової виручки у крамницях за рахунок складання фіктивних документів бухгалтерського обліку [7, арк. 3].

У 1955 р. у Миколаївській конторі міськ-торгзбуту було викрито групу розкрадачів на чолі із директором контори. Користуючись тим, що постачальник вугілля – трест «Чистяківвугілля» – внаслідок відсутності на станції Розсипна вагонних ваг не зважував вагони, обмежуючись маркшейдерським заміром, злочинці систематично складали фіктивні акти про нестачу у кожному вагоні 4–5 т вугілля. Такі дії призвели до погіршення матеріального стану шахтоуправління м. Орджонікідзе. Викрадені надлишки вугілля злочинці продавали за ціною від 400 до 600 крб за тону при державній ціні 150 крб [7, арк. 9–10].

14 травня 1954 р. органами міліції м. Київ викрито організовану групу у кількості

14 осіб, що займалася спекуляцією облігаціями Державної позики. У злочинців було вилучено облігацій державних позик на загальну суму 5117380 крб, грошей на ощадних книжках – 102727 крб, грошей золотих царської чеканки – 652,5 крб, 2 кг золота, 60 марок, 10 крон, 20 доларів [6, арк. 66]. Під час слідства вдалося виявити, що члени групи купляли на ринках облігації за 5–6 крб, а потім перепродавали їх основним тримачам позики за 9–10 крб [6, арк. 68].

Загальна сума виявлених крадіжок і розтрат матеріальних цінностей і грошових коштів по Міністерству місцевої і паливної промисловості УРСР досягла за 1954 р. 1557000 крб, а за перше півріччя 1955 р. – 1101000 крб, по системі Укрпромради за 1954 р. – 10097000 крб і за перше півріччя 1955 р. – 3451000 крб [7, арк. 26].

Постанову ЦК КП України від 20 вересня 1955 р. «Про посилення боротьби з розтратами і крадіжками в організаціях торгівлі, промислової кооперації і місцевої промисловості Української РСР» було обговорено на зборах первинних партійних організацій торгової мережі, промислової кооперації і місцевої промисловості [7, арк. 476]. Згідно з цією постановою органи міліції, здійснюючи боротьбу з крадіжками порушили на жовтень 1955 р. 891 кримінальну справу проти 1298 чол. [7, арк. 494].

Судами республіки за три квартали 1956 р. було засуджено за розкрадання державного і громадянського майна 13162 особи проти 12191 чол. за цей період у 1955 р. За дрібні розкрадання засуджено у 1956 р. 9291 особу проти 10113 у 1955 р., з них 4707 осіб за крадіжки в колгоспах. Найбільше було засуджено за розкрадання у Сталінській області (1422 особи), Ворошиловградській (821 чол.), Одеській – 801, Кримській – 719, Київській – 684, Дніпропетровській – 641, Хмельницькій – 624 [9, арк. 92].

Із 32463 зареєстрованих в Україні у 1955 р. особливо небезпечних злочинів працівниками правоохоронних органів було розкрито 28788 (88,7%). Найбільшу кількість нерозкритих злочинів було зафіксовано у Сталінській та Ворошиловградській областях та м. Києві. За даними органів прокуратури, досить поширеними залишалися факти, коли працівники міліції відмовлялися реєструвати злочини, маючи сумніви у перспективі викриття

злочинців [10, арк. 52]. Тільки у 1955 р. 2630 справ було закрито у зв'язку з неможливістю виявлення злочинців [10, арк. 54].

Злочинні прояви серед робітничої молоді східноукраїнських областей мали місце у зв'язку з відсутністю на деяких підприємствах належної організації дозвілля молоді. Це призводило до того, що у вільний від роботи час молоді робітники масово пиячили. Понад 90 % хуліганських учинків скоєно підлітками і молоддю у нетверезому стані [10, арк. 54]. Серед засуджених у 1955 р. по Сталінській та Ворошиловградській областях було багато таких, хто ніде не працював, у минулому судимих, які після звільнення поновили злочинну діяльність. Причому саме вони втягували у злочинну діяльність молодь. А особливо помітним це явище стало після амністії 1953 р. [10, арк. 126–127].

Згідно з даними прокурора УРСР Д. Панасюка, у 1955 р. найбільш розповсюдженим злочином було розкрадання соціалістичної власності. У 1955 р. до суду передано 23788 справ на розкрадачів, з них 1750 чол. удруге засуджено за розкрадання [10, арк. 55–56]. У 1957 р. перевірки фінансового стану ряду колгоспів УРСР було встановлено значну кількість фактів нецільового використання коштів керівництвом для власних потреб. Було виявлено факти реалізації продукції колгоспів на ринках за завищеними цінами із привласненням частини коштів [14, арк. 22].

Практика притягнення до відповідальності керівників фактично передбачала, що у випадку повернення колгоспам використаних грошей чи майна керівники звільнялися від кримінальної відповідальності, а притягалися лише до дисциплінарної відповідальності по партійній лінії у вигляді виключення з партії чи виключення з числа кандидатів у члени партії.

29 березня 1956 р. у м. Херсоні під час лекції «Охорона соціалістичної власності – основа багатства і могутності СРСР» на артілі «Стройтехмонтаж» електрик С. П. Старюк заявив: «Люди, які беруть щось із виробництва, – це не злодії, а це голодні, їм немає чого їсти, і вони вимушені брати на виробництві. Я сам носив з елеватора пшеницю у чоботах, а зараз я купую з-під прилавка ковбасу. Так не вже це крадіжка? Тридцять вісім років ви обманюєте народ своїми обіцянками, а нічого не даєте. У магазинах нічого немає, народ ходить

голодний. Чому ви не говорите, скільки народу розстріляли, а тепер прагнете перекласти відповідальність на когось? Де ви були тоді, що ви робите?» [8, арк. 8]. Офіцер Радянської Армії П. Сич, який знаходився у відпустці у с. Лисянці, у вечірній школі у присутності учнів, вказуючи на скелет людини, заявив: «Це скелет колгоспника, який розрахувався із державою, з усіма натуральними податками, а у нього залишилися самі ребра» [8, арк. 114].

На виконання постанови ЦК КПУ від 3 вересня 1954 р. «Про заходи посилення роботи органів міліції» у 1955 р. до карної відповідальності притягнуто 83099 осіб, викрито 6032 злочинні групи, з яких 710 грабінницьких груп та 2901 група, що займалася крадіжками. Крім того, працівниками міліції було ліквідовано 1831 група розкрадачів соціалістичної власності. На території УРСР у 1955 р. було здійснено 32463 карні злочини, у тому числі 1005 вбивств, 2187 розбійних нападів, 16092 крадіжки та 11369 випадків хуліганської поведінки. У 1955 р. кількість убивств у порівнянні із 1954 р. зросла на 6 %, розбійних нападів – на 11,2 %, крадіжок – на 13 % [11, арк. 84–85]. У 1955 р. органами міліції притягнуто до карної відповідальності 17180 чол., які ніде не працювали. Крім того, притягнуто до відповідальності 3720 чол., які не мали постійного місця проживання і вели паразитичний спосіб життя [11, арк. 131].

У 1956 р. у Макіївці жили 13273 особи, які ніде не працювали, у Жданові – 898 осіб, Горлівці – 467 осіб, Єнакієво – 457 осіб, Краматорську – 327 осіб, Артемівську – 304 особи [12, арк. 203]. На території Сталінської області нараховувалося 3991750 осіб, у тому числі міського населення – 3346850 осіб. У 1955 р. до області прибуло 520760 осіб, вибуло 390840 осіб. У 1956 р. прибуло 272756 осіб, вибуло 196400 осіб. Мали місце численні факти порушення паспортного режиму. Із перевірених у 1956 р. органами міліції 869435 осіб було виявлено 12328 порушників паспортного режиму, з яких 8749 осіб притягнуто до адміністративної, а 106 осіб – до карної відповідальності [12, арк. 201].

У 1956 р., за даними Міністерства внутрішніх справ, було зареєстровано 54000 злочинів, з яких більше 24000 особливо небезпечних – убивства, пограбування, зґвалтування. Крім того, мала місце така ж кількість проявів хуліганства та понад 5300 інших злочинів.

У порівнянні із 1955 р. кількість злочинів у 1956 р. збільшилася майже на 62%, а по особливо небезпечним злочинам – на 32,4 %. Найбільшу кількість злочинів було скоєно у Сталінській, Ворошиловградській, Дніпропетровській, Запорізькій, Кримській та Харківській областях. Причому із загальної кількості притягнутих до карної відповідальності, 74,3 % притягалися вперше, 25,7 % раніше вже були засуджені. Із числа притягнутих більше половини складали молоді люди: віком до 18 років – 6584 чол., від 18 до 25 років – 21751 чол., у тому числі понад 4000 комсомольців. У 1956 р. порівняно з попереднім роком значно збільшилася кількість притягнутих до відповідальності осіб, що вели паразитичний спосіб життя, ніде не працювали, а лише переїжджали з місця на місце. За розкрадання соціалістичної власності у 1956 р. притягнуто до відповідальності 10905 чол. і 6687 чол. за спекуляцію. Вилучено цінностей та описано майна у них на 72000000 крб [11, арк. 235–236].

Органами міліції і прокуратури у 1957 р. притягнуто до кримінальної відповідальності і засуджено більше 13000 злочинців по Сталінській області. Розкриття злочинів за 9 місяців 1957 р. становила 94 % (на 2 % більше, ніж у 1956 р.), а особливо небезпечних – 86,8 % (у 1956 р. – 82,6 %). За 9 міс. 1957 р. в області було зареєстровано 7872 карні прояви проти 6128 у 1956 р., або на 28,4 % більше. Найбільш розповсюдженими були пограбування, вбивства і хуліганство. Такі злочини особливо поширені у Сталіно, Макіївці, Горлівці, Єнакієво, Харциську, Жданові [16, арк. 39].

Значна кількість злочинів стала результатом пиятики. Факти масової пиятики, появи у нетверезому вигляді і вживання спиртних напоїв безпосередньо на виробництві та у громадських місцях стали поширеними не лише серед робітників, а й серед інженерно-технічного персоналу та керівників. Тільки у першому півріччі 1957 р. підібрано працівниками витверезників 13060 осіб. Штрафи за порушення громадського порядку накладено на 13592 особу. За 9 місяців 1957 р. за дрібне хуліганство було притягнуто до відповідальності 22633 особи [16, арк. 41].

Працівники правоохоронних органів відзначали, що у середині 1950-х років по всій території України спостерігалися масові бійки серед робітників, у тому числі й пов'язані з

нападами на правників міліції. Подібні явища спостерігалися не лише на території східноукраїнських областей. Це пов'язувалося не лише із відсутністю належної організації дозвілля та поширенням пияцтва у середовищі молодих робітників, а і з посиленням впливу рецидивістів, які поверталися на проживання до східноукраїнських областей, продовжуючи у деяких випадках свою злочинну діяльність. Вчиненню злочинів сприяла наявність у багатьох молодих людей холодної зброї. Крім того, працівники міліції відзначали зниження рівня довіри до них з боку пересічних громадян, що пов'язувалося із поширенням незаконних арештів та затримань.

Так, увечері 28 грудня 1955 р. у м. Ходорові військовослужбовці в/ч 13297 затіяли бійку із робітниками Ходоровського цукрового заводу [11, арк. 3]. 1 січня 1956 р. внаслідок бійки у Будинку культури заводу «Більшовик» було вбито студента Київського інституту цивільно-повітряного флоту [11, арк. 18]. Увечері 1 квітня 1956 р. біля гуртожитку Київміськбуду по вул. Червонозоряній у м. Києві відбулася масова бійка за участі військовослужбовців в/ч 9514 із цивільними особами [13, арк. 8]. 28 жовтня 1956 р. з метою звільнення ув'язненого було здійснено напад на відділ міліції м. Слов'янська Сталінської області, в якому брали участь близько 500–600 чол., що негативно відзивалися про роботу міліції та били міліціонерів [11, арк. 301]. 19 травня 1957 р. о 23–24.00 год. у селищі шахт-новобудов Харківська-Комсомольська № 1 і № 2 у Свердловському районі виникла масова бійка з нападом на працівників міліції, які затримували осіб, що підозрювалися у незаконному зберіганні зброї. Приводом стало побиття молодих робітників комсомольським активом та працівниками міліції під час вилучення фінських ножів. Внаслідок застосування зброї (11 пострілів) було поранено 3 осіб, з них один – важко [16, арк. 25].

Виконуючи Постанову ЦК КП України і Ради Міністрів УРСР від 8 травня 1952 р. «Про заходи ліквідації дитячої безпризорності і безнадзорності в Українській РСР», заклади міліції МВС УРСР у 1956 р. затримали на вулицях велику кількість безпритульних (2933 чол.) і бездоглядних дітей (45561 чол.). Кількість безпритульних дітей, затриманих на вулицях, у порівнянні із 1955 р. зменшилася на 951 особу або на 24 %, а бездоглядних

дітей – на 7610 або 14,3 %. З числа дітей, доставлених у відділи міліції, працевлаштовано 2064 особи, направлено до дитячих розподільників УВД 3171 особу, повернуто батькам 43259 осіб [16, арк. 2]. У 1956 р. за бездоглядність дітей притягнуто до адміністративної відповідальності 33042 особи батьків, у тому числі 14819 попереджено і 18223 оштрафовано на суму 985377 крб. У 1956 р. міліцією України притягнуто до кримінальної відповідальності 6534 неповнолітніх віком до 18 років, 57,4 % (3753) за крадіжки, 27 % (1770) за хуліганство, 10,4 % (681) за розбійні напади. За вбивства притягнуто 46 неповнолітніх, за згвалтування – 126, за інші злочини – 158 осіб [16, арк. 4].

Народними судами УРСР за період збирання врожаю (липень–серпень 1957 р.) було розглянуто 1524 справи про розкрадання зерна. По цих справах засуджено 1729 осіб, з них за дрібне розкрадання – 1010 осіб. (Указ Президії ВР СРСР від 10 січня 1935 р. «Про кримінальну відповідальність за дрібне розкрадання державного і громадського майна»). Найбільшу кількість засуджено у Хмельницькій області (204), Вінницькій (162), Станіславській (137), Тернопільській (107), Херсонській (110), Полтавській (77). Кількість вилученого і повернутого до колгоспів зерна становила близько 25 т. Зерно розкрадалося особами, які мали доступ до нього: їздовими, завідувачами токами, комбайнерами, трактористами, шоферами [15, арк. 40].

Згідно з довідкою про хід виконання Указу Президії ВР УРСР від 18 січня 1957 р. «Про відповідальність за дрібне хуліганство» станом на 1 листопада органами міліції МВС УРСР було заарештовано 173193 особи, в тому числі 71923 жінки. Із цієї кількості заарештованих молодих людей віком до 18 років було 13555, від 18 до 25 років – 52291. Серед затриманих нараховувалось 90825 робітників, 9627 службовців, 50014 колгоспників, 3365 студентів та учнів середніх шкіл. Крім того, повторно було заарештовано 500 осіб. Найбільше притягнуто до кримінальної відповідальності за дрібне хуліганство у Сталінській області – 24897 осіб, у тому числі у Сталіно – 6327 осіб, Дніпропетровській області – 11488 осіб, Ворошиловградській – 11848 осіб, Харківській – 11247 осіб, Запорізькій – 8105 осіб, у м. Києві – 5503 осіб, Одесі – 3672 осіб, Львові – 1488 осіб. У третьому кварталі цього

року кількість проявів дрібного хуліганства зменшилась на 4,8 %. У зв'язку з виданням Указу Президії ВР СРСР від 1 листопада 1957 р. «Про амністію» було звільнено з-під арешту за дрібне хуліганство 4526 осіб. Більшість проявів дрібного хуліганства припадало на долю нетверезих (85 %) [16, арк. 75].

Окремі установи міліції Кримської, Дніпропетровської, Харківської областей притягали до відповідальності хуліганів за наявності в їх діях складу злочину, передбаченого ст. 70 КК УРСР. Деякі відділення міліції допускали несвоєчасне оформлення матеріалів за вчинене дрібне хуліганство та затягували передачу матеріалів в нарсуди [16, арк. 79].

Аналіз практики здійснення судочинства органами прокуратури дозволяв стверджувати, що в судах не завжди викликали для участі у засіданні прокурорів. В ухвалях не зазначався день проведення судового засідання, не затверджувався список осіб, що викликалися до суду, не обговорювалися питання про участь сторін. Не поодинокими залишалися випадки порушень прав підсудних на захист через несвоєчасне вручення копії обвинувального вироку, ненадання останнього слова під час самозахисту. У багатьох випадках народні суди виносили ухвалу без наявності у справі необхідних документів: довідок, характеристик. Не повністю вияснялися дані, що характеризували підсудного [15, арк. 38].

Згідно з довідкою про боротьбу зі злочинністю завідувача адміністративним відділом Сталінського обкому КП України Г. Морозова 14 вересня 1956 р. бюро обкому УП України затвердило ряд заходів, спрямованих на боротьбу зі злочинністю. 11 вересня 1956 р. було заслухано і обговорено доповідь секретаря Горлівського горкому КП України Судейко про стан боротьби зі злочинністю. 5 листопада 1956 р. у зв'язку із проявами масового хуліганства у м. Слов'янську бюро обкому обговорило це питання і наклало стягнення на секретаря міськкому Кучеренка [16, арк. 57]. 11 вересня 1956 р. за результатами звернень громадян про недоліки у роботі торговельних організацій і боротьби зі злочинністю у Макіївці було обговорено це питання. У області створено 527 комсомольських штабів, де нараховується 50992 комсомольці, у бригадах сприяння міліції працюють 11185 комсомольців, об'єднаних у 923 бригади. У I півріччі 1957 р. членами комсомольських штабів було

затримано 256 злочинців та 3217 порушників громадського порядку [16, арк. 58].

Враховуючи, що виключення дітей із шкіл часто призводить до перетворення їх на бездоглядних, що сприяє втягненню їх під вплив кримінальних елементів, МВС вважає, що варто відмінити пункт 9 Наказу Міністра освіти УРСР № 438 від 14 грудня 1955 р. про надання права директорам середніх шкіл виключати учнів без права вступу до інших шкіл на строк від 1 до 3 років [16, арк. 6].

Згідно із довідкою завідувача адміністративним відділом ЦК КПУ М. Кузнецова від 23 грудня 1957 р. про хід виконання постанови РМ СРСР і ЦК КПРС від 25 жовтня 1956 р. «Про заходи з покращення роботи Міністерства внутрішніх справ СРСР» у 1957 р. з метою посилення заходів, спрямованих на протидію злочинності, було збільшено кількість оперативників по Сталінській і Ворошиловградській областях. Крім того, було спрямовано на роботу до закладів МВС 925 молодих працівників, а також звільнено більше 1500 морально нестійких працівників по УРСР. За 11 місяців 1956 р. було зареєстровано більше 59000 злочинів, у тому числі більше 21000 – особливо небезпечних. Запропоновано примусово переселяти осіб, що ведуть антигромадський, паразитичний спосіб життя. Найбільше фактів приховування реальної кількості злочинів зафіксовано в Одеській, Дніпропетровській, Станіславській областях. У зв'язку зі скороченням вивезення засуджених за межі УРСР створено 25 нових виправно-трудова колоній [16, арк. 152–154].

Загалом можна стверджувати, що складні умови праці на фоні негараздів із налагодженням соціально-побутового обслугову-

вання населення призводили до збільшення кількості правопорушень. Причому розширення судової репресії не дозволяло виправити ситуацію, про що свідчило зростання кількості тяжких злочинів у другій половині 50-х років ХХ ст. Значна частина з них вчинялася молодими працівниками на підпитку. Хуліганська поведінка, викликана відносно низьким рівнем громадянської свідомості робітників, нерідко ставала причиною скоєння тяжких злочинів. Відзначалися численні факти втягнення молодих людей у злочинну діяльність особами, які відбули покарання і поверталися для проживання на територію промислових східноукраїнських областей. Правоохоронними органами відзначалося, що якість розслідування справ певною мірою була знижена у 1953 р. та у 1956 р., що було викликано проведенням амністії та кадровими змінами у складі органів прокуратури та міліції після ХХ з'їзду КПРС. Поширення крадіжок та розкрадання соціалістичної власності в особливо великих розмірах пояснювалося в тому числі й уявленням працівників про те, що їх рівень життя набагато нижчий, ніж у керівників партійних та радянських органів. Заходи, спрямовані на протидію злочинності, впродовж досліджуваного періоду не дозволяли домогтися різкого скорочення кількості вчинених злочинів. Водночас постійні перевірки кадрового складу правоохоронних органів, коли іноді протягом року повністю змінювався оперативно-розшуковий склад, дозволяли забезпечувати більш якісну протидію злочинності.

Список використаних джерел

1. Соколов Д. И. К понятию преступности и ее состояния / Д. И. Соколов // Становление и развитие советского уголовного законодательства: Материалы межвузовской конференции, посвященной 50-летию первого советского уголовного кодекса. – Волгоград, 1973. – С. 108–112.
2. Стручков Н. А. Преступность как социальное явление : Лекции по криминологии / Н. А. Стручков. – Л., 1979. – С. 14–18.
3. Карпец И. И. Современные проблемы уголовного права и криминологии / И. И. Карпец. – М., 1976. – 384 с.
4. Коган В. М. Социальные свойства преступности / В. М. Коган. – М., 1977. – С. 30–48.
5. Кузнецова Н. Ф. Преступление и преступность / Н. Ф. Кузнецова. – М., 1969. – С. 171–184.
6. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України), ф. 1, оп. 24, спр. 3597, 127 арк.
7. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4080, 558 арк.
8. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4203, 182 арк.
9. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4296, 163 арк.
10. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4298, 293 арк.

11. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4299, 400 арк.
12. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4300, 355 арк.
13. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4303, 212 арк.
14. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4622, 134 арк.
15. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4624, 94 арк.
16. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4626, 157 арк.

Надійшла до редколегії 17.03.2014

САБЛУК С. А. СОСТОЯНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ НА ТЕРРИТОРИИ ВОСТОЧНЫХ ОБЛАСТЕЙ УКРАИНЫ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ 50-Х ГОДОВ XX В.

Проанализированы основные факторы, определяющие состояние преступности и мотивацию преступных действий на территории восточно-украинских областей во второй половине 50-х годов XX в. Освещены количественные характеристики состояния преступности, а также определено соотношение между разными видами преступлений. Определено влияние условий труда и культурно-бытового обслуживания населения на количество совершённых преступлений.

Ключевые слова: криминология, противоправное поведение, уголовные преступления, состояние преступности, противодействие преступности, правоохранительные органы, урбанизация.

SABLUK S. A. STATE OF CRIME IN THE EASTERN REGIONS OF UKRAINE IN THE SECOND HALF OF THE 50TH CENTURY

This paper analyzes the main factors that determine the state of crime and motivated crimes committed in the eastern regions in the second half of the 50 th century. Highlighted the deal with the quantitative characteristics of the crime and determined the correlation between different types of crimes. Determined the influence of working conditions and cultural and community services on the number of crimes committed.

Keywords: criminology, unlawful behavior, criminal offenses, the state of crime, the fight against crime, law enforcement, urbanization.

УДК 343.97

М. В. САЛАМАТОВА,

здобувач Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету, приватний нотаріус Запорізького міського нотаріального округу

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ У СФЕРІ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначено фактори соціальної обумовленості криміналізації суспільно небезпечних діянь у сфері нотаріальної діяльності. Проаналізовано характер та ступінь суспільної небезпечності злочинних проявів у сфері нотаріальної діяльності.

Ключові слова: злочинність, соціальна обумовленість, нотаріат, нотаріальна діяльність, криміналізація.

Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності, криміналізація діяння як прояв кримінально-правової політики держави є категоріями, достатньо розробленими у науках кримінально-правового циклу, як в узагальненому вигляді, так і відносно криміналізації окремих протиправних діянь. У різні часи проблемами соціальної обумовленості опікувались такі вчені, як В. А. Владимиров, А. А. Герцензон, П. Ф. Гришанин, П. С. Дагель,

Г. А. Злобін, Г. А. Кригер, Н. Ф. Кузнецова, В. Н. Кудрявцев Ю. І. Ляпунов та інші. В контексті криминологічного дослідження питання соціальної обумовленості кримінальної відповідальності перебуває у нерозривному зв'язку з проблемами виявлення причин та умов існування злочинності та, як наслідок, з проблемами профілактики та протидії злочинності.

Серед підстав соціальної обумовленості криміналізації зазвичай називають наявність